

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande

Stockholm 2024-06-10

Remiss avseende av betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Inledning

Svensk Försäkring är en branschorganisation som företräder försäkrings- och tjänstepensionsföretag som tillsammans utgör ungefär 90 procent av den svenska försäkringsmarknaden. Frågor som rör klimatanpassning är viktiga för Svensk Försäkring och våra medlemmar. Vi har därför med stort intresse tagit del av SOU 2023:72, och framför allt de delar som berör klimatanpassning, dagvatten och VA-frågor.

Försäkringsskyddet för naturskador i Sverige är bland det bästa i världen. För svensk del är det viktigt att kunna bibehålla det omfattande försäkringsskydd för naturskador som finns i försäkringsprodukterna. Det ger en stor riskspridning som ligger till grund för ett gott skydd till en låg kostnad. Branschen förebygger och hanterar uppkomna skador. Skadeutvecklingen för naturhändelser riskerar att stadigt öka till följd av ett alltmer extremt väder. Utan klimatanpassning blir försäkringarna dyrare och på sikt kan det bli omöjligt att försäkra viss egendom, vilket kan få allvarliga samhällsekonomiska konsekvenser.

För att få ett mer effektivt klimatanpassningsarbete i hela samhället behövs åtgärder för att komma till rätta med otydliga ansvarsförhållanden, brister i lagstiftning, samordning och statlig styrning. Att arbeta med klimatanpassning nu blir betydligt billigare än att vänta till senare och behöver därför ske på alla nivåer i samhället. Därför har vi särskilt kommenterat de delar i betänkandet som rör klimatanpassning med koppling till försäkringsskydd.

Generella synpunkter

Svensk Försäkring tillstyrker generellt utredningens förslag. Vi ser att flera av förslagen är bra och kommer att stärka arbetet med klimatanpassning. Gällande dagvattenfrågor har vi några allmänna anmärkningar:

- PBL tar endast sikte på nyproduktion, där det finns en positiv utveckling avseende dagvattenhanteringen. Det är framför allt den befintliga bebyggelsen/dagvattenhanteringen som behöver förändras för att bättre kunna hantera stora mängder dagvatten som kan förväntas öka med klimatförändringarna.
- Vi uppfattar att översvämningar i analys och rapporter från svenska myndigheter nästan uteslutande handlar om synliga översvämningar i markplan. Över 60 procent av de översvämningsskador som anmäls till försäkringsbolagen är s.k. baktrycksskador i VA-systemet. Åtgärder behövs därför för att minska problem med att fastigheters källare översvämmas av VA-vatten.
- Att pumpa ur översvämmade källare innebär att orenat vatten släpps ut på hårdgjorda ytor. Mot den bakgrunden är det viktigt att minimera mängden dagvatten som förs ner i VA-systemen med hänsyn till vad VA-systemet tål. Någon form av spärr bör införas, i kombination med naturbaserade lösningar som hanterar dagvattnet vid källan. I sammanhanget vill vi lyfta fram det etappmål för dagvatten i befintlig bebyggelse som finns i miljömålssystemet. Etappmålet har 2025 som målår för att åstadkomma en hållbar stadsutveckling. Vi ser emellertid att etappmålet behöver finnas kvar över lång tid och att arbetet för att nå målet behöver förstärkas.
- Ett annan lösning är att VA-huvudmannen låter installera baktrycksskydd (backventiler och liknande) vid anslutningspunkten och får ansvar för underhåll av dessa. Detta genomförs lämpligen på fastigheter som tidigare har utsatts för baktrycksskador eller som vid kartläggning bedöms hotade. Ett dylikt förfarande har genomförts av vissa kommuner. På sikt bör en sådan åtgärd kunna tillåtas finansieras genom att fastighetsägaren betalar underhållet av systemet via VA-taxan. Själva installationen bör dock kommunen stå för då det är fråga om brister i VA-systemet som leder till risk för översvämningsskador.
- Svensk Försäkring saknar förslag på lösningar avseende problem som uppstår när äldre kombinerade ledningsnät sammanlänkas med nya separerade system. Detta innebär, vid översvämningar, att dagvatten som tar sig in i fastigheter är uppblandat dag- och spillvatten. Det behövs en nationell plan för hur kombinerade ledningsnät ska avvecklas.
- Specifika synpunkter

Nedan följer Svensk Försäkrings synpunkter på specifika författnings- och utredningsförslag.

Kommentarer på författningsförslag

Förslag 1.1.

I PBL 8 Kap 9§ 6p anges "...i skäligen utsträckning hantera dagvatten". Uttrycket behöver preciseras Det bör framgå om det är skäligen ur ett omfattningsperspektiv avseende påverkan på marken, nyttjandegraden av åtgärden eller ur ett ekonomiskt perspektiv. Vi menar att om åtgärden är till för att skydda annan fastighet bör även den fastighetsägaren bidra till kostnaderna.

Förslag 1.15

LAV 1§

Det är positivt att det förtydligas att dagvattenhantering och avlopp ska ordnas i ett större sammanhang. Är detta påpekande i LAV tillräckligt för att även andra kommunala verksamheter ska ta sitt ansvar för att minska inflödet av dagvatten i VA-nätet? Måhända behövs ett förtydligande i Kommunallagen om det delade ansvaret för att förebygga och skydda VA-nätet från att översvämmas. Kraven i PBL är inte tillräckliga då de endast tar sikte på ny bebyggelse. Svensk Försäkring bedömer att majoriteten av översvämningsskador uppstår i befintlig bebyggelse. Detta beror på att den allmänna principen är att dagvatten ska ledas bort via VA-nätet. Vår uppfattning är att dagvatten ska hanteras vid källan och ledas bort via naturbaserade lösningar och andra öppna dagvattenlösningar, i enlighet med vad som föreslås i etappmålet för dagvattenhantering i befintlig bebyggelse.

LAV 47a §

I paragrafen föreslås att en fastighetsägare har tre månader på sig, från det att ett föreläggande vinner laga kraft, att vidta åtgärder på dennes mark. Vi bedömer att detta är en alltför kort tid för att en fastighetsägare både ska förstå konsekvenserna samt hinna uppskatta ett ersättningsanspråk med anledning beslutet. En mer rimlig tid bör vara sex månader.

Förslag 10.3 Nya och ändrade legaldefinitioner

För att upprätthålla ett fungerande VA-system och undvika stora skador på fastigheter genom s.k. baktrycksskador behöver utgångspunkten för att beskriva skyfall vara en annan. Vi menar att en definition utifrån visst antal mm/tidsenhet eller genom att ange vilken återkomsttid som kan beräknas inte är ett gångbart förhållningssätt. Dimensionering av VA-system i förhållande till klimatförändringarnas förväntade (och i högsta grad osäkra långsiktiga effekter) bör utgå ifrån hur mycket vatten som kan hanteras inom befintligt system. Överskottsvatten via dagvatten bör inte ledas ner i VA-systemet när det finns påtaglig risk för skador på fastigheter (företrädesvis av översvämmade källare). Värt att notera är att en stor del av kostnaden för egendom som skadats på detta sätt återförs som en kostnad till kommunen via försäkringsbolagens- och fastighetsägarnas regress respektive skadeståndsanspråk. Mot den bakgrunden bör det finnas goda incitament för kommunerna att finna mer hållbara lösningar innan egendomsskadorna blir allt för frekventa och omfattande.

Förslag 10.4.1 Förtydligade bestämmelser om hänsyn till allmänna intressen

De klimatafaktorer som "i skrivande stund rekommenderas" är baserade på statistik som ligger ca tio år bakåt i tiden. Då fanns alltså en uppfattning om att den globala uppvärmningen kan begränsas till 1,5 grad. Allt pekar nu snarare mot att vi får inrikta oss på att försöka hålla den globala uppvärmningen till 2,5 grader. En betydande konsekvens av detta blir uppvärmning av haven, som redan har stigit med 1 grad. Detta kommer fortsatt att medföra en ökad avdunstning och att den

högre värmen i luften kan hålla större mängder fuktig luft vilken kommer att falla ned i kraft av allt häftigare skyfall.

Att inte anpassa oss till dessa nya förhållanden ökar risken för att försäkring inte längre kommer meddelas för skador till följd av skyfallsliknande nederbörd. Först ut är sannolikt försäkringsriskerna för baktrycksskador i VA-nätet, vilka redan idag utgör det största problemet.

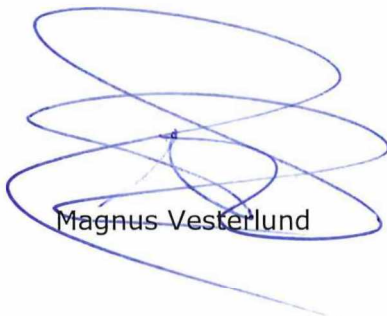
Förslag 10.4.8 Avvikelse från detaljplan eller områdesbestämmelser

Det tillkommer frekvent ny bebyggelse på platser som inte kommer vara hållbara eller försäkringsbara i framtiden. Många utnyttjar sina gamla – eller för den delen nya – bygglov trots de risker som föreligger. Vi delar utredningens uppfattning att det både är tidsödande och kostsamt att upphäva eller ändra äldre detaljplaner. Däremot finner vi det olyckligt att utredningen inte gått vidare med förslag på att kunna avstyrka nyuppförande eller återuppförande av fastigheter på mark som är olämplig ur ett klimatperspektiv. Sådana perspektiv bör ta utgångspunkt i fastighetens förväntade livslängd, vilket normalt antas vara minst 100 år.

Förslag 10.6.1 Ny reglering av dagvatten

Svensk Försäkring ser positivt på förslaget att alla fastighetsägare bör bidra till en ökad egenhantering av dagvattnet. Att kunna förelägga fastighetsägare att vidta åtgärder som är proportionerliga i förhållande till den ökade risk som de bidrar med förefaller naturligt. Många gånger kan mindre åtgärder från många fastighetsägare få betydelse för ett minskat skadeutfall.

Ansvar bör dock inte läggas på enskilda att vidta åtgärder för att hantera undermåliga kommunala VA-system. Det bör ställas krav på att kommunen minskar riskerna i det befintliga fastighetsbeståndet med egna åtgärder. Sådana åtgärder bör kunna vara skattefinansierade utan att det för den delen inkräktar på kommunallagens likställighetsprincip. Förebyggande åtgärder genom att bygga bort kombinerade system, installera backventiler vid anslutningspunkten samt minska det kommunala inflödet av dagvatten i VA-systemet är sådana åtgärder. En möjlig ordning kan vara att länsstyrelserna ges rätt ställa sådana krav vid sin tillsyn, i syfte att skydda kommunens invånare och företag.

Magnus Vesterlund

Gerda Kinell